

**Eerste tussenrapportage
Pilot 'Eer gerelateerd geweld'
(Definitieve versie)**

**Mei 2005
Definitieve versie**

Interregionaal projectleider:

W. Timmer, Bureau Specifieke Operationele Ondersteuning, Politie Haaglanden

Tekst:

Dr. J. Janssen, Bureau Staf Korpsdirectie / Analyse & Research, Politie Haaglanden

M. El Morabet, Bureau Specifieke Operationele Ondersteuning, Politie Haaglanden

R. Bos, Bureau Specifieke Operationele Ondersteuning, Politie Haaglanden

M.m.v.:

G. Dijksman, Politie Zuid-Holland-Zuid

N. Barut, Politie Zuid-Holland-Zuid

Inhoudsopgave

Voorwoord

- 1 De doelstellingen van de pilot
- 2 Overzicht van de activiteiten voor afsluiting van de eerste rapportageperiode
 - 2.1 Een verkenning van zaken met een culturele component
 - 2.2 Resultaten met betrekking tot de registratie
 - 2.3 Resultaten met betrekking tot de voorlichting
- 3 Inkadering van de pilot binnen de politie
 - 3.1 Inkadering binnen regiopolitie Haaglanden
 - 3.2 Inkadering binnen regiopolitie Zuid-Holland-Zuid
 - 3.3 Inkadering binnen de Nederlandse politie
 - 3.4 Afspraken buiten de politie
- 4 Voorlopige conclusies en aanbevelingen
 - 4.1 Voorlopige conclusies
 - 4.2 Aanbevelingen
- 5 Aandachtspunten voor het vervolg van de pilot

Bijlage 1: Verzoek om informatie over aan cultuur gerelateerde delicten aan wijkagenten

Bijlage 2: Overzicht van voorlichtingsactiviteiten binnen Politie Haaglanden en Zuid-Holland-Zuid in 2004 tot en met maart 2005

Bijlage 3: Overzicht van netwerkactiviteiten in 2004 tot en met maart 2005

Voorwoord

Voor U ligt de eerste tussenrapportage van de pilot 'eer gerelateerd geweld'. In deze tussenrapportage wordt aandacht besteed aan de activiteiten, die tot nu toe in het kader van deze pilot zijn uitgevoerd. De rapportageperiode beslaat de periode oktober 2004 – maart 2005.

De pilot heeft een exploratief karakter. Dat wil zeggen, dat het wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van de ontwikkeling van een voorstel voor een registratie van aan eer gerelateerd geweld de politiepraktijk op de voet volgt. In dit eerste verslag wordt in hoofdzaak ingegaan op de wijze waarop mijn team naar een systematiek heeft gezocht om casuïstiek uit de politiepraktijk te destilleren uit de enorme hoeveelheid aan informatie die de politie dagelijks binnen krijgt. Hoewel in deze rapportage enige aandacht zal worden geschonken aan de betekenis en invulling van het concept 'eer gerelateerd geweld', zal daar dieper op worden ingegaan in de vervolgrapportage.

Het rapport is als volgt opgebouwd: in de eerste paragraaf zal op bondige wijze nog eens geschetst worden wat de doelstellingen van deze pilot zijn. In de daarop volgende paragraaf wordt allereerst een overzicht gegeven van de activiteiten, die in de eerste periode van de pilot hebben plaatsgevonden. Om beter inzicht te krijgen in de wijze waarop politieagenten culturele aspecten beoordelen, is hen gevraagd om voorbeelden van zaken te sturen, die volgens hen een culturele component hadden. De inzichten die hier uit voortkomen worden in paragraaf 2 behandeld. Verder worden in deze paragraaf de voorlopige resultaten met betrekking tot de registratie en de voorlichting beschreven. In de derde paragraaf wordt onder meer stil gestaan bij de inkadering van de pilot binnen politie Haaglanden en Zuid-Holland-Zuid. Paragraaf 4 is vervolgens gewijd aan voorlopige conclusies en aanbevelingen, die op dit moment van de pilot kunnen worden gedaan. Tot slot wordt in de laatste paragraaf stil gestaan bij de voortgang van de pilot.

Voor alle duidelijkheid wil ik hier tot slot benadrukken dat dit tussenverslag niet gezien moet worden als een pasklaar antwoord op de complexe vragen rond eer gerelateerd geweld, waar de politie en haar partners in de veiligheidszorg zich voor geplaatst zien. In dit document worden de eerste (voorlopige) bevindingen gepresenteerd. Daarnaast is er ruimte voor vragen en aanbevelingen. Het betreft hier dus 'werk in uitvoering', waarover wij te allen tijde met geïnteresseerden van gedachten willen wisselen.

In deze pilot wordt door gebruikmaking van de deskundigheid uit wetenschap en bij de politie en van de kennis van netwerkpartners een bijdrage geleverd aan het verhogen van de effectiviteit van het politieoptreden. Bij deze wil ik mijn waardering uitspreken voor de voortdurende ondersteuning van Analyse & Research en in het bijzonder voor drs. P. Versteegh. Ook is bij deze pilot wederom gebleken dat de betrokkenheid van een korpsdirectie van essentieel belang is voor het op vruchtbare wijze kunnen uitvoeren van de geplande activiteiten. Buiten de politie is een goede samenwerking met verschillende ambtenaren van met name het Ministerie van Justitie een belangrijke randvoorwaarde voor het succesvol uitvoeren van de pilot. In de praktijk is deze samenwerking zeer collegiaal en allerhartelijkst gebleken.

W. Timmer,

Hoofdinspecteur van Politie,
Coördinator Multi-etnisch politiewerk, Unit Multi-etniciteit, Bureau Specifieke Operationele Ondersteuning,
Interregionaal Projectleider van de pilot 'Eer gerelateerd geweld'

1 De doelstellingen van de pilot

In het projectvoorstel voor deze pilot is uitgelegd dat de basisgedachte is enerzijds tot een zo goed mogelijke preventie en bescherming van potentiële slachtoffers van aan eer gerelateerd geweld te komen en anderzijds inzicht te verschaffen in de achtergronden en de aard van aan eer gerelateerde zaken in het algemeen en de zaken waarmee de politie in de praktijk te maken krijgt in het bijzonder. Daarbij is met klem gewezen op de problematiek van het *dark number*: Alleen vanuit het zicht van de politie kan geen compleet beeld van de problematiek rond eer gerelateerd geweld worden geschetst. Daarnaast maken problemen rondom het ontbreken van een sluitende definitie van eerwraak en aan eer gerelateerd geweld het moeilijk om een volledig beeld te ontwikkelen.

Het doel van het project is dan ook om systematisch en met een zo breed mogelijke opvatting van eerwraak en aan eer gerelateerd geweld kenmerken in kaart te brengen van die zaken zoals die zich bij de politie aandienen. In de analyse wordt vervolgens rekening gehouden met de werkdefinitie die elders in opdracht van het departement zal worden gemaakt. Op basis van het bij de politie Haaglanden en Zuid-Holland-Zuid verzamelde materiaal zal onder andere worden nagegaan of er gemeenschappelijke kenmerken zijn en welke aspecten speciale aandacht behoeven. Vervolgens zal een voorstel voor een registratie van aan eer gerelateerde zaken worden ontwikkeld. Daarnaast zal een beschrijving worden gemaakt van (bruikbare) ervaringen uit de bestaande aanpak van aan eer gerelateerde zaken. Verder wordt er gewerkt aan een voorstel voor een administratie van eergerelateerde zaken en wordt getracht door het verbreiden van kennis over dit onderwerp bij politieagenten de kans op signalering, herkenning en registratie van aan eer gerelateerde zaken te bevorderen. Bij de opzet van de pilot werd al voorzien dat deze verschillende doelen niet als van elkaar onafhankelijk kunnen worden gezien: voor het ontwikkelen van een registratie en een adequate aanpak is het een algemene voorwaarde dat er door middel van voorlichting een versterking plaatsvindt van de (vroegtijdige) signalering van aan eer gerelateerde zaken. Om in te kunnen schatten op welke specifieke terreinen er voorlichting nodig is, is het noodzakelijk om tot een beschrijving te komen van de huidige aanpak.

Bij de start van de pilot zijn de doelstellingen van het project als volgt samengevat:

- Het komen tot een beschrijving van de manier waarop momenteel in de korpsen aan eer gerelateerde zaken, zoals eerwraak, worden aangepakt;
- Het komen tot een voorstel voor een adequate registratie van problemen met betrekking tot eerwraak en aan eer gerelateerd geweld. In eerste instantie zal handmatig worden geregistreerd. Op basis van deze registratie zal inzichtelijk worden gemaakt aan welke randvoorwaarden dient te worden voldaan en welke mogelijke knelpunten zich bij een landelijke systeemregistratie kunnen voordoen.
- Inzicht verkrijgen op basis van analyse van gegevens uit de registratie;
- Verbreiding van kennis over aan eer gerelateerde zaken en de registratie hiervan onder politieagenten en het ontwikkelen van een overdraagbare aanpak;
- Verbetering van de signalering van aan eer gerelateerde delicten zoals eerwraak.

2 Overzicht van de activiteiten voor afsluiting van de eerste rapportageperiode

2.1 Een verkenning van zaken met een culturele component

In alle culturen komen vormen van eer en erecodes voor. De manier waarop echter gestalte wordt gegeven aan de beleving en inhoud van eer en de daarbij behorende codes wordt bepaald door de culturele achtergrond van mensen. Voordat wij van start zijn gegaan met het zoeken naar eengerelateerde zaken, hebben wij dan ook eerst geprobeerd in beeld te krijgen hoe politieagenten beoordelen of er aan de zaken die zij behandelen culturele aspecten verbonden zijn.¹ Om enig inzicht in deze materie te krijgen hebben wij aan een aantal wijkagenten gevraagd of zij ons voorbeelden konden geven van zaken – waar zij zelf aan gewerkt hadden – waarin de culturele context een rol speelt.² In totaal hebben wij 352 zaken ontvangen van wijkagenten van 13 verschillende bureaus uit de politieregio Haaglanden.³ Voor alle duidelijkheid: het betreft hier geen representatieve steekproef. Het gaat slechts om een 'vingeroefening' om een beeld te krijgen van de denkwijzen van agenten. De onderstaande tabel geeft een overzicht van de aard van de aangeleverde zaken. De aangeleverde zaken hadden overigens betrekking op mensen uit Zuid-Amerika, het Caribische Gebied, Noord-Afrika, Sub-Sahara Afrika, het Midden-Oosten en Azië.

¹ In principe hebben natuurlijk alle verschijningsvormen van menselijk gedrag met 'cultuur' te maken. Wat hier echter bedoeld wordt is een culturele verklaring voor gedrag, die inzicht biedt in de motieven en uitingvormen van gedrag van allochtonen (Nederlanders). Het gaat er met andere woorden om in welke mate dit gedrag bepaald wordt door gewoontes, gebruiken, normen en waarden die naar Nederland zijn meegebracht.

² In bijlage 1 is het formulier opgenomen, waarmee de wijkagenten om informatie is verzocht.

³ Het betrof hier de volgende bureaus: Bureau Delft, Bureau Leidschendam-Voorburg, Bureau Rijswijk, Bureau Westland, Bureau Zoetermeer, Bureau De Heemstraat, Bureau Jan Hendrikstraat, Bureau Karnebeek, Bureau Laak, Bureau Hoefkade, Bureau Segbroek, Bureau Zuid-West en Bureau Zuiderpark.

Tabel 1

Aard van de aangeleverde 'culturele' zaken

Soort zaak	Aantal (N=352)
Geweld gerelateerd	218
Zedenmisdrijven	8
Vermogens- misdrijven	2
Overlast /openbare orde	34
Verdovende middelen	5
Overige	85

Opvallend is dat het merendeel van de aangeleverde zaken te maken had met geweldsincidenten. Ongeveer 55% van deze zaken had te maken met huiselijk geweld. Met een aantal agenten is hier op informele wijze over doorgesproken. Een belangrijke vraag is immers in hoeverre huiselijk geweld als een 'cultureel delict' kan worden gezien. Uit deze gesprekken ontstond de indruk dat agenten er naar neigen om conflicten in huiselijke kring, waarbij de betrokkenen een allochtone achtergrond hebben, als een cultureel delict af te doen. Deels heeft dit te maken met taalproblemen: bij ruzies is daardoor vaak niet goed te achterhalen wat de aanleiding en het exacte verloop van het conflict is. Deels komt het bij agenten ook wel eens voor dat de aangetroffen situatie beoordeeld wordt vanuit eigen ideeën over gender⁴-relaties in bepaalde culturen. Er wordt soms vrij snel aangenomen dat de man de vrouw 'onderdrukt' of anderszins onheus behandelt. Er kunnen zich natuurlijk altijd situaties voordoen, waarbij hiervan sprake is. Er dient echter voor gewaakt te worden al te snel tot harde uitspraken over andere culturen te komen. Huiselijk geweld komt immers in alle geledingen van de maatschappij voor en dus ook in verschillende culturen, die tezamen de Nederlandse samenleving vormen. Gedragingen van allochtonen, die onder de noemer 'huiselijk geweld' kunnen worden gebracht, dienen dus niet automatisch van het predikaat 'cultureel delict' te worden voorzien. In de media en in landelijke discussies nemen wij overigens regelmatig waar, dat eerwraak ook als een vorm van

⁴ Met gender wordt de sociale invulling van de begrippen 'man' en 'vrouw' bedoeld.

huiselijk geweld wordt gezien. In de volgende rapportage willen wij meer aandacht aan de relatie en het verschil tussen beide fenomenen besteden.

Naast aan geweld gerelateerde zaken is de categorie overlast en openbare orde ook relatief groot. Dit heeft er onder meer mee te maken dat door agenten ook zaken zijn aangewezen die betrekking hadden op in Den Haag gehouden demonstraties en de voorbereidingen daarvan.

Gezien de enorme verscheidenheid is het moeilijk om hier uitspraken te doen over de zaken die in de categorie 'overige' zijn geplaatst. Zo werden er verdwijningen genoemd, maar bijvoorbeeld ook burenruzies.

Aan de hand van deze vingeroefening kunnen géén harde uitspraken worden gedaan over de aard en omvang van delicten met een culturele achtergrond, zoals bijvoorbeeld aan eer gerelateerd geweld. Het is echter wel duidelijk geworden dat het voor agenten niet zo eenvoudig is om aan te geven in hoeverre en waarom de zaken waar zij zich mee geconfronteerd zien een culturele component hebben. Hiermee wordt het belang van de voorlichtingsactiviteiten binnen de pilot benadrukt.

2.2 Resultaten met betrekking tot de registratie

Bij de opzet van het project is ervoor gekozen om de registratie op te zetten aan de hand van casuïstiek uit de politiepraktijk. In het eerste deel van de pilot is met name ingezet op het tot stand brengen van een systeem, waarmee relevante zaken gefilterd kunnen worden uit de grote bulk aan gegevens die de politie dagelijks binnenkrijgt. Een voorstel voor een opzet van een registratie zal in het vervolg van de pilot nadere aandacht krijgen.

Selectie van relevante casuïstiek

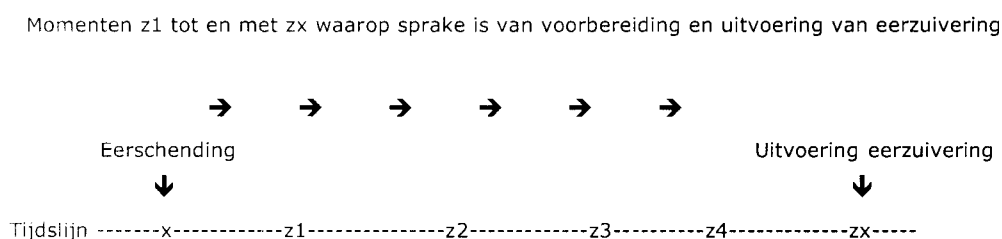
Door Ferwerda en Van Leiden is de volgende werkdefinitie voor aan eer gerelateerd geweld voorgesteld:

'Eergerelateerd geweld is elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in een reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of vrouw en daarmee van zijn of haar familie waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken' (Ferwerda & Van Leiden, 2005).

net zo belangrijk om aan preventie te werken. Om tot een goede preventie te komen is het van belang dat de politie signaleren leert herkennen die wijzen op een op handen zijnde eerwraak of op andere (illegale) vormen van eerherstel.⁶ In schema 2 wordt opnieuw een tijdslijn gepresenteerd, waarop een aantal punten voor mogelijke interventie door de politie en haar netwerkpartners in theorie mogelijk zou zijn. Een poging tot eerzuivering komt namelijk niet zomaar uit de lucht vallen. Zo laat criminologisch onderzoek (Van Eck, 2001) zien, dat aan Turkse eerwraken met dodelijke afloop vaak een familieoverleg voorafgaat. Indien de politie of een andere instantie daar weet van krijgt, is dat wellicht een uitgelezen moment om actie te ondernemen door bijvoorbeeld intensief tijd te besteden aan het zoeken van een bemiddelaar in het gerezen conflict.

Schema 2

Mogelijke interventiemomenten tijdens de voorbereiding van een eerzuivering

Selectie in de praktijk

Vanaf de start van de pilot tot op heden hebben de medewerkers van de pilot 'Eer gerelateerd geweld' in Haaglanden en Zuid-Holland-Zuid op verschillende manieren casuïstiek verzameld: in de eerste plaats door middel van een dagelijkse screening van de mutaties in de bedrijfsprocessensystemen Genesys (Haaglanden) en BPS (Zuid-Holland-Zuid); in de tweede plaats door vragen van collega's om hulp via de 'Helpdesk Multi-etnisch politiewerk'. Deze helpdesk van politie Haaglanden is ondergebracht bij Bureau Specifieke Operationele Ondersteuning;⁷ ten derde nemen ook externe partners en anderen contact op met de politie. In dit verband kan bijvoorbeeld gedacht worden aan medewerkers van de vrouwenopvang, huisartsen of docenten.

⁶ In de volgende tussenrapportage zal meer op inhoudelijke aspecten van de casuïstiek worden ingegaan. Dit onderwerp zal dan ook behandeld worden.

⁷ Bureau Specifieke Operationele Ondersteuning is een samenvoeging van Bureau Jeugdzaken en het project Geweld Binnenshuis. Daarnaast is bij dit bureau de ervaring met betrekking tot multi-etnisch politiewerk ingebed. De reorganisatie, die hieraan vooraf ging, wordt in het kort in paragraaf 3 behandeld.

Aanvankelijk werd de screening in Genesys (Haaglanden) en BPS (Zuid-Holland-Zuid) handmatig uitgevoerd. Daarbij werd gelet op specifieke misdrijven zoals ontvoering, wederrechtelijke vrijheidsberoving, mensenhandel, bedreiging, mishandeling, (poging tot) moord, c.q. doodslag, openbare geweldpleging, geweld binnenshuis, stalking en zedendelicten. Aangezien niet alleen fysiek geweld maar ook woorden pijn kunnen doen en dus eergevoel aan kunnen tasten, is belediging en smaad ook opgenomen. Daarnaast is ook gelet op wederspanningheid. Tot slot is er nog gekeken naar mutaties met betrekking tot zelfmoord, vermissing en bemiddeling, c.q. hulpverlening door politieagenten.

Het moge duidelijk zijn, dat de handmatige verwerking van deze mutaties zeer arbeidsintensief is. Om die reden is een 'filter' ontwikkeld, een 'query',⁸ waarmee standaard mutaties met betrekking tot de hiervoor genoemde onderwerpen uit Genesys en BPS gehaald worden. De onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillende mutaties die door middel van de speciaal voor de pilot ontwikkelde query, dagelijks uit de eerder genoemde systemen kan worden gefilterd.

⁸ Een 'query' is een hulpmiddel waarmee in een digitale omgeving op eenvoudige wijze een zoekopdracht kan worden gegeven.

Tabel 2

Overzicht van in de query opgenomen mutaties

Soort mutatie	Omschrijving
Mutaties van delicten	Ontvoering
	Wederrechtelijke
	vrijheidsberoving
	Bedreiging
	Belediging
	Smaad
	Mishandeling
	Poging tot moord/doodslag
	Zedendelicten
	Openbare geweldpleging
	Geweld binnenshuis/huiselijk
	geweld
	Stalking
	Wederspanningheid
Overige mutaties	Zelfmoord
	Vermissing
	Bemiddeling/hulpverlening

De query is in feite een soort zeef, die door alle mutaties wordt gehaald. De tabel laat zien dat er verschillende soorten mutaties in deze automatische zoekslag zijn meegenomen. Er is in eerste instantie bewust voor gekozen om het net tamelijk grofmazig te maken: op die manier wordt immers de kans kleiner, dat er relevante zaken over het hoofd worden gezien. Een gevolg is echter wel, dat dagelijks nog steeds een groot aantal mutaties handmatig moet worden doorgenomen. Zo werden door de beleidsmedewerker, die in Haaglanden belast is met deze eerste screening, vanaf oktober tot en met maart 2005 circa 16.000 mutaties doorgenomen.

Hoewel de query in belangrijke mate de eerste globale screening vereenvoudigd heeft, blijft deze schifting toch een tijdrovende klus.

Na het doornemen van deze mutaties zijn er in Haaglanden circa 45 zaken geselecteerd, die verdere bestudering behoeven. In deze zaken speelt er als motief mogelijkwerwijs een rol. Voor alle duidelijkheid: het gaat hier dus niet om 45 gevallen met een dodelijke afloop! Gezien het grote aantal doorgenomen mutaties lijkt het geselecteerde aantal zaken wellicht klein. Feit is echter, dat een aanzienlijk deel van de mutaties zo bondig is, dat er op basis van deze beknopte informatie verder geen conclusies kunnen worden getrokken.

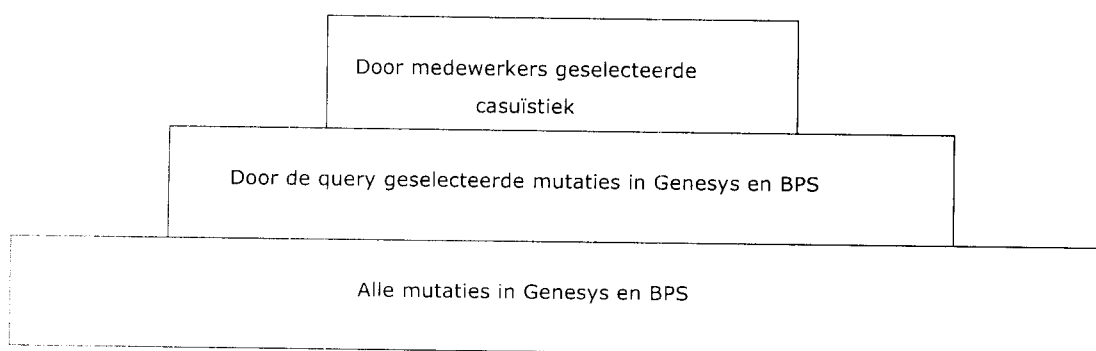
Sinds half januari 2005 wordt in Zuid-Holland-Zuid ook met de query gewerkt. Gemiddeld worden per dag ongeveer 130 mutaties tegen het licht gehouden. Vanuit deze regio zijn 16 zaken voor verdere bestudering aangeleverd.

Bij de selectie is casuïstiek met betrekking tot autochtonen buiten beschouwing gelaten. Dat wil beslist niet zeggen dat aan eer gerelateerd geweld niet onder autochtonen voor zou komen. Ons inziens is dit thema zeer interessant en beslist de moeite van het bestuderen waard. Binnen deze pilot is alleen omwille van capaciteit ervoor gekozen om autochtonen niet te betrekken. Indien dit wel zou gebeuren, zouden er enorme hoeveelheden extra mutaties moeten worden doorgenomen. Op dit moment is daar simpelweg niet voldoende menskracht voor beschikbaar.

De selectie van casuïstiek is uitgevoerd door medewerkers die op de hoogte zijn van de achtergronden van aan eer gerelateerd geweld in verschillende samenlevingen. Tijdens de eerste periode van de pilot hadden zij geen vastomlijnde criteria tot hun beschikking. Op basis van hun achtergrondkennis hebben zij bekeken welke casuïstiek in aanmerking dient te komen voor een meer nauwgezette bestudering. Het is de bedoeling, dat in het vervolg van de pilot toegewerkt wordt naar leidende principes voor het beoordelen van mutaties. Vanaf nu zullen wij bij het selecteren van casuïstiek aan de slag gaan met de werkdefinitie. De selectie van nader te bestuderen casuïstiek is samengevat in het onderstaande schema.

Schema 3

Selectie van casuïstiek

Tijdens de duur van de pilot worden natuurlijk ook concrete zaken behandeld. In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van het aantal zaken waarbij executieve, aan de pilot verbonden, collega's betrokken zijn geweest. De mate van betrokkenheid varieert per zaak. Het kan onder meer gaan om het verstrekken van adviezen voor de aanpak van het verhoor, het zelf verhoren van betrokkenen, het verrichten van buurtonderzoek, het verrichten van onderzoek op de plaats delict, het verrichten van onderzoek bij de betrokken achterban, het inzetten van (buitenlandse) netwerkpartners, assistentie bij aan- en/of staandehoudingen of het mede helpen opstellen van een proces-verbaal. Tabel 3 geeft een overzicht.

Tabel 3

Operationele zaken

De zaak speelt in:	Absolute aantal	%
Politieregio Haaglanden	54	68%
Andere politieregio's	21	27%
Deels in politieregio Haaglanden, deels elders	4	5%
Totaal	79	100%

Het grootste deel van deze zaken (43%) had betrekking op Turken. Met nadruk willen wij hier nogmaals aangeven, dat op basis van dit percentage in principe geen uitspraken kunnen worden gedaan over het absolute aandeel van Turken in alle zaken met betrekking tot aan eer gerelateerd geweld. Waarschijnlijk komen 'Turkse zaken' meer in beeld, omdat in beide politieregio's relatief grote Turkse gemeenschappen bestaan. Verder is er altijd sprake van een *dark number*, omdat immers niet alle zaken bij de politie bekend worden. Bij andere zaken waren onder meer Marokkanen, Afghanen, Kosovaren, Irakezen, maar ook Colombianen en Antillianen betrokken. Met name bij Latijns-Amerikanen en mensen uit het Caribisch gebied is het soms moeilijk om met het begrip 'collectiviteit' te werken, zoals dat in de werkdefinitie is opgenomen. Het gaat hier vaak om de beleving van mannelijkheid (machismo) en eer op een meer individueel niveau. Mannen zijn in deze ook relatief vaak het slachtoffer van aan eer gerelateerd geweld. In het vervolg van de pilot willen wij dit onderwerp verder uitdiepen.

Inmiddels is van de bovenstaande zaken zoveel bekend dat het zeer aannemelijk is om te stellen dat eer mogelijkwerwijs een belangrijke rol speelt. Aangezien het hier echter vaak nog 'lopend' onderzoek betreft, wordt in dit

verslag niet uitgebreid ingegaan op de achtergronden van deze zaken. Door de Turkologe Dr. Van Eck wordt van een aantal zaken een diepgaande analyse gemaakt ten behoeve van de pilot. Wel kan worden medegedeeld dat elf van deze zaken een dodelijke afloop kenden. In 26 zaken is geweld gebruikt en in circa dertig zaken zijn mensen bedreigd met fysiek geweld of anderszins psychisch onder druk gezet. Met klem willen wij er op wijzen dat deze cijfers onder voorbehoud zijn. In een aantal gevallen betreft het immers nog lopende zaken en daarnaast dient nog een diepere analyse van deze zaken plaats te vinden.

Als de hiervoor beschreven screening met behulp van de query voldoet, dan betekent dat, dat de in tabel 3 gepresenteerde zaken ook via deze screening gevonden moeten worden. Wij hebben de proef op de som genomen en zijn daarbij tot de volgende conclusies gekomen. Alle in tabel 3 genoemde zaken komen eveneens middels de screening boven water – wij hebben er immers circa 45 gevonden – , tenzij:

- Het een zaak betreft, die buiten de regio's Haaglanden en/of Zuid-Holland-Zuid speelt. Deze zaken worden immers niet in Genesys (Haaglanden) en BPS (Zuid-Holland-Zuid) gemuteerd.
- De zaak door een ketenpartner wordt aangeleverd en de betreffende kwestie nog niet eerder bij de politie onder de aandacht is gebracht. Stel dat de vrouwenopvang contact opneemt met de politie over een op handen zijnde eerwraak. De vrouw in kwestie of een andere betrokkene heeft hierover echter nog nooit contact gezocht met de politie. Dan is er natuurlijk ook geen mutatie te vinden in Genesys (Haaglanden) of BPS (Zuid-Holland-Zuid).
- Het een zaak is die onlangs pas is gaan spelen: mutaties worden niet stante pede in Genesys (Haaglanden) of BPS (Zuid-Holland-Zuid) opgenomen. Eerst hebben agenten meer informatie nodig om zich een beeld te vormen van wat er speelt. Het kan soms dus even duren voordat er in Genesys of BPS een mutatie wordt vastgelegd.
- Bij het maken van mutaties fouten worden gemaakt (verkeerde namen, slordigheden of verkeerd begrijpen van een situatie). Daarnaast wordt soms ook te bondig gerapporteerd. Achter de zin 'Jan slaat Piet' kan immers een hele wereld schuil gaan.

2.3 Resultaten met betrekking tot de voorlichting

Er zijn zowel binnen als buiten de politie presentaties gehouden over aan eer gerelateerd geweld.⁹ Bij politie Haaglanden zijn onder meer aan verschillende wijkbureaus en bij de vreemdelingenpolitie presentaties gegeven. Daarnaast is ook aan collega's van politie Zuid-Holland-Zuid de gelegenheid geboden om voorlichtingsbijeenkomsten bij te wonen. Voorts zijn er presentaties gehouden bij politie Rotterdam-Rijnmond en Gelderland-Zuid. Buiten politiekringen is met name aandacht besteed aan voorlichting binnen de vrouwenopvang, politiek en het onderwijs.

Hoewel bij het geven van voordrachten zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met de vragen en wensen van de aanwezigen, ziet de opbouw er doorgaans als volgt uit: in de voorlichting aan politieagenten wordt allereerst stil gestaan bij de vraag: wat is eer? Er wordt uit de doeken gedaan dat eer onder meer te maken heeft met de manier waarop mensen zichzelf zien. Het gaat hier met andere woorden om gevoelens van eigenwaarde en trots. Daarnaast is het voor de individuele mens ook van wezenlijk belang hoe hij of zij in de optiek van medemensen gezien wordt. Begrippen als reputatie en status spelen daarbij een rol.

Na deze korte introductie van het begrip eer komt vervolgens de culturele context aan bod, waarbinnen eer een rol speelt. Er wordt daarbij onderscheid gemaakt tussen culturen waarbij relatief veel ruimte bestaat voor individualisme – zoals dat geldt voor grote delen van de Nederlandse samenleving – en culturen, waarin groepsverbanden –zoals bijvoorbeeld die van de *extended family*¹⁰ – een dominante rol spelen. Om duidelijk te maken hoe groot de invloed kan zijn van een collectief gedeeld eergevoel, wordt uitgebreid ingegaan op casuïstiek die speelt op het Turkse platteland.¹¹ In de presentatie wordt uitgelegd wat in die contreien onder eer en het schenden van eer wordt verstaan. Ook komt aan bod welke mogelijkheden er binnen deze culturele context bestaan om de geschonden eer alsnog te redden. Er zijn verschillende mogelijkheden om te trachten alsnog de eer te redden. Het plegen van eerwraak is in feite het *ultimum remedium*, het laatste en zwaarste middel waarnaar gegrepen wordt.

⁹ Voor een uitgebreid overzicht van de gegeven presentaties wordt hier naar bijlage 2 en 3 verwezen.

¹⁰ Dit is de familie in de brede zin des woords.

¹¹ In een aantal presentaties is overigens ook aandacht besteed aan 'machismo' en eer in het Caraïbisch gebied en Latijns-Amerika.

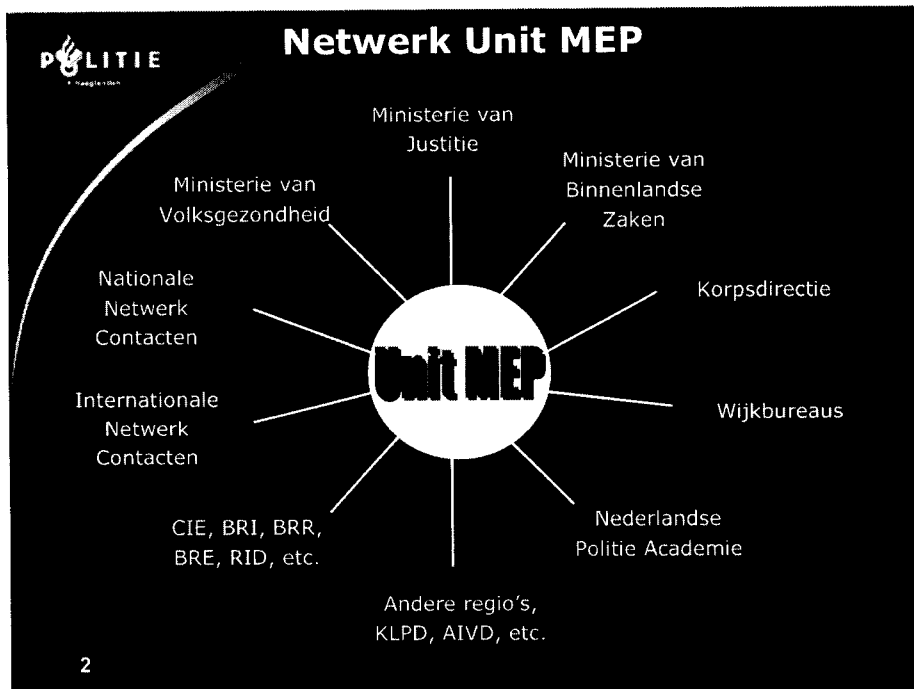
Na de uitwerking van de Turkse casuïstiek wordt er nog eens op gewezen, dat eer over de hele wereld in verschillende culturen een belangrijke rol speelt. Eer en eergevoel is van alle mensen. Pogingen om de geschonden eer te herstellen komen dus ook over de hele wereld voor. De manier waarop en met welke gevolgen aan eerherstel kan worden gewerkt, worden door culturele waarden en normen voorgeschreven. Eerherstel, en de meest ultieme vorm daarvan eerwraak – een begrip dat in Nederland doorgaans met Turkse gebruiken wordt geassocieerd –, kan zich dus in verschillende gedaanten voordoen. De verschijningsvorm van eerherstel wordt bepaald door de culturele context.

In het laatste deel van de presentatie wordt de opzet van de pilot beschreven. Daarbij wordt ingegaan op de doelstelling en de manier waarop in de praktijk getracht wordt die doelen in beide politiekorpsen te realiseren. Tot slot wordt de 'checklist eerwraak' met de aanwezigen doorgenomen. Deze checklist bestaat uit algemene wenken, die betrekking hebben op onder meer operationele en communicatieve taken van politieagenten. In dit verband kan onder meer gedacht worden aan het inwinnen van relevante informatie over de achtergronden van betrokkenen, de wijze waarop het verhoor wordt voorbereid en uitgevoerd, de inzet van tolken tijdens het onderzoek en de manier waarop de communicatie naar betrokken burgers en collega's over eengerelateerde zaken het beste vorm kan worden gegeven. Voor alle duidelijkheid: de checklist is niet een puntenlijst die afgewerkt moet worden, maar voorziet in een aantal relevante vragen. In dit deel van de presentatie wordt ook nog eens het belang van het opbouwen en instandhouden van netwerken in verschillende (etnische) gemeenschappen benadrukt. In het onderstaande overzicht wordt een globaal beeld geschetst van het netwerk van de unit Multi-etnisch Politiewerk.¹²

¹² Zie ook paragraaf 3.1.

Schema 4

Het netwerk van de Unit MEP

Bron: Presentatie MEP

In het netwerk moet door open communicatie duidelijk worden gemaakt wat van de politie verwacht kan worden in het algemeen, maar ook met betrekking tot de problematiek van aan eer gerelateerd geweld. Verder is het hebben van netwerken van belang voor het inwinnen van relevante informatie en voor het kunnen maken van een inschatting ten aanzien van het al dan niet inzetten van sleutelfiguren uit bepaalde gemeenschappen. Over het algemeen kan gesteld worden dat door goede contacten in verschillende (professionele en etnische) gemeenschappen de politie effectiever gestalte kan geven aan haar (kern)taken zoals preventie, handhaving (van de openbare orde), opsporing en (nood)hulpverlening. Bovendien zijn dergelijke netwerken ook van belang bij ondersteuning van grootschalige (inter)nationale onderzoeken.

Samenvattend kan gesteld worden dat er bij het houden van presentaties twee doelen worden nagestreefd: enerzijds wordt specifiek culturele kennis voor het voetlicht gebracht, anderzijds wordt aandacht besteed aan specifieke operationele vaardigheden. Bij presentaties buiten de politie wordt de hiervoor gepresenteerde opbouw grotendeels gehandhaafd. Het belangrijkste

verschil is, dat er in dergelijke presentaties niet wordt ingegaan op operationele technieken, maar wel op wat er van de politie bij de behandeling van aan eer gerelateerd geweld verwacht kan worden.